

Právo na spravedlivý proces

Vychází-li správní soudy při zjišťování skutkového stavu věci pouze z posudků Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí, které jsou nepřesvědčivé nebo neúplné, a jsou-li proto hodnocení důkazů a k tomu soudy přijaté skutkové závěry založeny na zcela neúplném (nedostatečném) dokazování, jde o stav, jenž zakládá porušení ústavně zaručeného práva na řádný proces zakotveného v článku 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. III.ÚS 4160/16, ze dne 6.3.2018)

Ústavní soud rozhodl ve věci ústavní stížnosti stěžovatelky I. N., zastoupené Mgr. P.M., advokátem sídlem O., proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 11. října 2016, č. j. 7 Ads 172/2016-26, za účasti Nejvyššího správního soudu, jako účastníka řízení, a České správy sociálního zabezpečení, Křížová 1292/25, Praha 5 - Smíchov, jako vedlejší účastnice řízení, tak, že rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne ze dne 11. října 2016, č. j. 7 Ads 172/2016-26, bylo porušeno základní právo stěžovatelky na řádný proces zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 11. října 2016, č. j. 7 Ads 172/2016-26, se ruší.

Z odůvodnění:

I. Rekapitulace průběhu řízení

Stěžovatelka se ve včas podané ústavní stížnosti ze dne 17. 12. 2016 domáhá zrušení v záhlaví uvedeného rozsudku Nejvyššího správního soudu, neboť se domnívá, že jí došlo k porušení jejich základních práv zaručených čl. 36 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina") a čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen "Ústava").

Rozhodnutím ze dne 10. 2. 2014, č. j. 705 128 4988/4988/48091-JS, Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen "ČSSZ") zamítla námítky stěžovatelky a potvrdila své prvoinstanční rozhodnutí ze dne 23. 9. 2013, č. j. 705 128 4988, kterým byla zamítnuta žádost stěžovatelky, již se domáhala přiznání invalidního důchodu od 16. 7. 2001. Žalobu stěžovatelky proti uvedenému rozhodnutí ČSSZ zamítl Krajský soud v Ostravě (dále také jen "krajský soud") rozsudkem ze dne 2. 10. 2014, sp. zn. 18 Ad 17/2014 (dále jen "první rozsudek krajského soudu"), který však byl ke kasační stížnosti stěžovatelky rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 11. 2014, č. j. 7 Ads 240/2014 (dále jen "první rozsudek Nejvyššího správního soudu"), zrušen a věc byla vrácena krajskému soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud nepovažoval posudek Posudkové komise Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen "posudková komise") v Ostravě ze dne 14. 8. 2014, který si krajský soud pro účely přezkumného soudního řízení opatřil, za úplný a přesvědčivý a krajský soud proto podle kasačního soudu pochybil, když z nedostatečně odůvodněných závěrů posudkové komise vycházel. Nejvyšší správní soud ve svém prvním rozsudku, kterým zrušil první rozsudek krajského soudu, svůj závěr o nepřesvědčivosti a neúplnosti posudku posudkové komise v Ostravě ze dne 14. 8. 2014 odůvodnil následovně. Posudková komise v Ostravě podle Nejvyššího správního soudu:

1) Dostatečně neobjasnila určení zcela jiných rozhodujících příčin dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu u stěžovatelky s dopadem na její invaliditu (psoriatická arthitida-invalidita prvního

stupně od 27. 8. 2010), než k jakým dospěli posudkoví lékaři (asthma bronchiale - invalidita druhého stupně od 22. 2. 2010; duševní postižení - invalidita třetího stupně od 20. 1. 2011). Dospěla tak k překvapujícím závěrům, podle kterých najednou není duševní onemocnění považováno za rozhodující, ačkoliv bylo dříve důvodem pro uznání invalidity III. stupně, přičemž ve znaleckém posudku z odvětví psychiatrie MUDr. Jarmily Martinů ze dne 31. 8. 2014 je rovněž uváděna diagnóza onemocnění stěžovatelky, která je psychického rázu.

2) Nedostatečně se vyjádřila k datu vzniku invalidity I. stupně stěžovatelky od 27. 8. 2010, a proto není přesvědčivý ani závěr posudkové komise, že v období od 16. 7. 2001 do 31. 12. 2009 nebyla stěžovatelka ani plně ani částečně invalidní, přičemž posudková komise ani výslovně nehodnotila, resp. nezaujala odborné stanovisko k námitkám stěžovatelky, že se její zdravotní stav oproti předchozímu období nijak významně nezměnil a je prakticky stejný od roku 2001.

V dalším řízení si krajský soud, vázán právním názorem prvního rozsudku Nejvyššího správního soudu, vyžádal od posudkové komise v Ostravě doplňující posudek, který byl podán dne 9. 4. 2015. V něm však posudková komise podle závěru druhého rozhodnutí krajského soudu neodpověděla přesvědčivým způsobem na otázku hodnocení rozdílných příčin dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stěžovatelky [shora bod č. 1]) a tento posudek se ani dostatečně nevypořádal s otázkou vzniku invalidity stěžovatelky [shora bod č. 2]).

Proto krajský soud přistoupil k vyžádání dalšího posudku, který vypracovala dne 30. 6. 2015 posudková komise v Českých Budějovicích, která ve svém posudku uvedla, že k datu vydání žalobou napadeného rozhodnutí ČSSZ, tj. ke dni 10. 2. 2014, byla rozhodující příčinou dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu stěžovatelky její od narození lehká mentální retardace v horním pásmu, komplikovaná chronickou úzkostně depresivní poruchou až těžké intenzity, která se zhoršuje v případě, že je vystavena zátěži, na kterou nestačí. S ohledem na to, že první psychiatrický kontakt byl stěžovatelkou realizován 18. 11. 2010 a následně dne 18. 1. 2011 byla stěžovatelce odborným psychiatrem navržena ústavní péče, bylo datum vzniku invalidity III. stupně posudkovou komisí stanoveno na 20. 1. 2011, přičemž do té doby nebyla podle závěrů posudkové komise plně ani částečně invalidní.

Jde-li o další nemoci stěžovatelky, k nim posudková komise uvedla, že 1) generalizovaná forma psoriasis vulgaris s psoriatickou atrhritidou a astma bronchiale pod kontrolou s lehkou restriktivní poruchou ventilace při kyfoskolióze je stavem dlouhodobě stabilizovaným a 2) chronický VAS víceetážový, kyfoskolióza s náznakem gibbu v hrudním úseku vpravo, hypertenzní nemoc II. stupně, močová inkontinence I.-II. st. a steatóza jater výrazným způsobem neomezují aktivní hybnost stěžovatelky a nemají podstatný vliv na pracovní schopnost.

S ohledem na námitky stěžovatelky, že její invalidita existuje již od roku 2001, přičemž pro duševní potíže byla v roce 1998 hospitalizována a již v této době jí byla podávána psychofarmaka, si krajský soud vyžádal od posudkové komise v Českých Budějovicích doplňující posudek. V doplňujícím posudku ze dne 6. 10. 2015 posudková komise opět usoudila, že až dne 18. 1. 2011, poté co k prvnímu psychiatrickému kontaktu došlo dne 18. 11. 2010, si psychický stav stěžovatelky vyžádal hospitalizaci, a proto až v té době se zdravotní stav stěžovatelky zhoršil natolik, že přestala být schopna výkonu práce. Před tím však v psychologickém vyšetření ze dne 31. 11. 1978 bylo uvedeno, že intelektová úroveň stěžovatelky je v pásmu slaboduchosti a jsou u ní přítomny dyslálie a poruchy jemné motoriky s porušenou sociabilitou, přičemž podle psychiatrického vyšetření z května 1981 byla stěžovatelka jako slaboduchá schopna mentálně nenáročných prací, resp. schopna pracovního zařazení úměrného jejím duševním schopnostem.

Následně požádal krajský soud posudkovou komisi v Českých Budějovicích o vypracování dalšího

doplňujícího posudku, ve kterém se měla posudková komise vyjádřit k námitkám stěžovatelky ze dne 1. 2. 2016 (list č. 113 spisu krajského soudu sp. zn. 18 Ad 17/2014) a k dodatečně předložené zdravotnické dokumentaci stěžovatelky, kterými stěžovatelka poukazuje na to, že s ohledem na různá onemocnění, kterými od narození trpí - asthma bronchiale, skolióza páteře a onemocnění psychického rázu - jde v jejím případě o takové postižení, které jí v konečném důsledku znemožňuje výkon jakékoliv práce a z tohoto důvodu jí měl být přiznán invalidní důchod v požadovaném rozsahu. V doplňujícím posudku ze dne 5. 4. 2016 posudková komise v Českých Budějovicích konstatovala, že neshledala důvody pro změnu již přijatého posudkového závěru. Ke zdravotní dokumentaci týkající se plicního onemocnění je v posudku uvedeno, že bronchiální astma je pod kontrolou a nezakládá invaliditu posuzované. Podle posudkové komise nezakládá invaliditu stěžovatelky ani zdravotní dokumentace z ortopedie. Předložené nálezy psychiatra a psychologa nejsou podle závěrů posudkové komise důvodem ke změně posouzení obsaženého v předchozím posudku ze dne 6. 10. 2015.

Krajský soud na základě uvedených závěrů srovnávacího posudku posudkové komise v Českých Budějovicích ze dne 30. 6. 2015 a doplňujících posudků téže posudkové komise ze dne 6. 10. 2015 a ze dne 5. 4. 2016 dospěl k závěru, že stěžovatelka je invalidní pro invaliditu III. stupně od 20. 1. 2011, přičemž před tímto datem invalidní nebyla, a protože se domáhala přiznání invalidního důchodu od 16. 7. 2001, nezbylo krajskému soudu, než opětovně žalobu jako nedůvodnou zamítnout rozsudkem ze dne 14. 7. 2016, sp. zn. 18 Ad 17/2014 (dále jen "druhý rozsudek krajského soudu").

I proti druhému rozsudku krajského soudu podala stěžovatelka kasační stížnost, kterou Nejvyšší správní soud v záhlaví uvedeným rozsudkem zamítl (dále jen "napadený rozsudek Nejvyššího správního soudu"). V napadeném rozsudku dospěl Nejvyšší správní soud k závěru, že se posudková komise v Českých Budějovicích vypořádala se všemi rozhodnými skutečnostmi, přihlédla k potížím udávaným stěžovatelkou, vysvětlila důvod vzniku invalidity III. stupně k 20. 1. 2011 a tyto posudkové závěry jednoznačně a konkrétně zdůvodnila. Krajský soud proto podle Nejvyššího správního soudu nepochybil, pokud z takto dostatečně odůvodněných závěrů posudkové komise vycházel.

II. Obsah ústavní stížnosti

Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti uvádí, že opakovaně v řízení před správními soudy namítala, že lékařské zprávy, které měly posudkové komise k dispozici, nejsou úplné, nepopisují její zdravotní stav komplexně, jejím nemocem nebyla v minulosti věnována náležitá lékařská péče, neboť si nebyla schopna lékařské vyšetření a odbornou pomoc sama zajistit. Navíc její zdravotnická dokumentace, ze které vycházely posudkové komise, nebyla ani kompletní, neboť značnou její část má stěžovatelka u sebe doma. Podle názoru stěžovatelky měla posudková komise provést odborné vyšetření její osoby a na základě dostupné kompletní zdravotnické dokumentace rozhodnout. Podle stěžovatelky ani poté, co bylo po zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu doplněno dokazování, nebyl její zdravotní stav posouzen dostatečným způsobem. Stěžovatelce nebylo vyhověno v jejím návrhu, aby v řízení před krajským soudem byl vyslechnut předseda posudkové komise v Českých Budějovicích, aby se vyjádřil k podkladům, které tato komise měla k dispozici, přičemž Nejvyšší správní soud na uvedeném postupu neshledal nic závadného.

Stěžovatelka je proto přesvědčena, že jí bylo upřeno právo na spravedlivý proces a na soudní ochranu, neboť soudy v její věci provedly pouze formalistické hodnocení důkazů, aniž by se zabývaly samotnou podstatou zdravotního stavu stěžovatelky, a to i přesto, že v řízení byl proveden důkaz znalečným posudkem, který podstatně odlišným způsobem hodnotil psychické onemocnění stěžovatelky oproti stavu, jak jej popisují lékaři posudkové komise. Stěžovatelka je přesvědčena, že onemocnění, kterým trpí, jí od svého narození vylučuje z možnosti být zaměstnána a invalidita jí měla být přiznána již od 16. 7. 2001, jak požadovala. Samotná skutečnost, že stěžovatelka v dospělosti navštívila psychiatra teprve v roce 2010, ještě nevysvětluje, zda onemocnění, kterým trpí,

neexistovalo před touto první návštěvou psychiatra. Stěžovatelka namítá, že na tuto zcela klíčovou otázku posudkové komise neodpověděly.

III. Vyjádření k ústavní stížnosti

Ústavní soud vyzval Nejvyšší správní soud jako účastníka řízení a Českou správu sociálního zabezpečení jako vedlejší účastnici řízení k vyjádření se k ústavní stížnosti.

Nejvyšší správní soud ve svém vyjádření uvedl, že především odkazuje na odůvodnění svého shora označeného rozsudku. Podle jeho názoru nebylo porušeno právo stěžovatelky na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny, či právo na to, aby byla její věc projednána veřejně, bez zbytečných průtahů, v její přítomnosti a mohla se vyjádřit ke všem prováděným důkazům, jak stanoví čl. 38 Listiny, jehož porušení se stěžovatelka rovněž domáhala. Stěžovatelka v ústavní stížnosti nspecifikuje, kterými konkrétními okolnostmi došlo k porušení uvedených článků Listiny, v ústavní stížnosti spíše věcně brojí proti důvodům, o které svá rozhodnutí opřely správní soudy. Nejvyšší správní soud nesouhlasí s námitkou, že postupoval při zamítnutí kasační stížnosti formalisticky. Připomíná, že v pořadí první rozsudek krajského soudu v této věci byl Nejvyšším správním soudem zrušen právě proto, že soud nepovažoval posudek posudkové komise v Ostravě ze dne 14. 8. 2014 za úplný a přesvědčivý. V dalším řízení před krajským soudem byla zjištěna o skutkovém stavu podstatně doplněna, krajský soud si obstaral doplňující posudek posudkové komise v Ostravě a srovnávací posudek posudkové komise v Českých Budějovicích, včetně jeho dvou doplnění. Znovu byla předmětem posouzení otázka okamžiku vzniku invalidity stěžovatelky, jakož i posouzení rozhodujících zdravotních příčin tohoto stavu. Nejvyšší správní soud shledal úplným a přesvědčivým posouzení rozhodujícího zdravotního postižení v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu stěžovatelky a určení data vzniku její plné invalidity. Poukázal rovněž na psychiatrické vyšetření z roku 1981, ze kterého vyplývalo přípustné pracovní zařazení stěžovatelky úměrné jejím duševním schopnostem s tím, že ke zhoršení psychického stavu došlo koncem roku 2010, jak o tom svědčí závěry psychiatrického vyšetření z 18. 11. 2010. K dalšímu zhoršení psychického stavu došlo až 18. 1. 2011 natolik, že zdravotní stav stěžovatelky vyžadoval hospitalizaci, byť stěžovatelka tuto hospitalizaci odmítla. Rozsudek krajského soudu proto obstál, i pokud jde o určení data vzniku invalidity stěžovatelky. Nejvyšší správní soud se tedy domnívá, že jeho rozhodnutím nedošlo k protiústavnímu zásahu do práv stěžovatelky. Navrhuje tak odmítnutí resp. zamítnutí ústavní stížnosti.

Česká správa sociálního zabezpečení ve svém vyjádření nejprve zrekapitulovala průběh předmětného řízení a následně uvedla, že podle jejího názoru se krajský soud ve svém druhém rozsudku dostatečně vypořádal se všemi zjištěnými skutečnostmi, především s těmi, které stěžovatelka namítala. V tomto postupu Nejvyšší správní soud pochybení neshledal. Nebylo zpochybněno, že by v rámci nalézacího řízení bylo postupováno v rozporu s ustanoveními hlavy páté Listiny, že by stěžovatelka byla krácená na svých právech. Vedlejší účastník proto navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost stěžovatelky odmítl.

Ústavní soud vyzval k vyjádření se k ústavní stížnosti také krajský soud, proti jehož rozhodnutí (druhý rozsudek krajského soudu) - které nebylo napadeno ústavní stížností - podala stěžovatelka kasační stížnost, následně zamítnutou napadeným rozsudkem Nejvyššího správního soudu. Krajský soud ve svém vyjádření uvádí, že podstatnou otázkou v posuzovaném řízení bylo datum vzniku invalidity stěžovatelky, která se domáhala přiznání invalidního důchodu od data 16. 7. 2001 a tvrdila, že se od té doby její zdravotní stav nezměnil. Protože na tuto otázku nedal uspokojivou odpověď posudek posudkové komise v Ostravě ze dne 14. 8. 2014, a to ani v doplňujícím posudku ze dne 9. 4. 2015, vyžádal krajský soud další tzv. srovnávací posudek od posudkové komise v Českých Budějovicích. Tato posudková komise kromě prvního posudku ze dne 30. 6. 2015 vypracovala

doplňující posudek ze dne 5. 4. 2016 za účelem zhodnocení dodatečně předložené lékařské dokumentace žalobkyně. Podle tohoto posudku byla žalobkyně invalidní pro invaliditu III. stupně až od data 20. 1. 2011 doposud. Krajský soud tento posudek vzal za dostatečně objektivní, přesvědčivý a úplný. V podrobnostech krajský soud odkazuje na svůj v pořadí druhý rozsudek ve věci a na jeho závěrech setrvává. Krajský soud má za to, že v řízení byl řádně zjištěn skutkový stav, především shora citovaným odborným lékařským posudkem a že v tomto řízení nedošlo k porušení základních práv stěžovatelky. Na zjištěný skutkový stav byly přijaty právní závěry, s nimiž se později ztotožnil i Nejvyšší správní soud. Pokud se stěžovatelka s těmito závěry neztotožňuje, neznamená tato skutečnost sama o sobě důvodnost její ústavní stížnosti. Krajský soud proto navrhuje, aby Ústavní soud ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou odmítl.

S ohledem na obsah Ústavnímu soudu zaslaných vyjádření nebylo třeba je rozesílat k replice stěžovatelce, neboť v nich nebyly ve vztahu k nyní posuzované věci uvedeny žádné nové skutečnosti, na které by bylo nutné reagovat.

IV. Obecná východiska

Ústavní soud především připomíná, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti (čl. 83 Ústavy). Ústavní soud není další instancí v systému obecného soudnictví, není soudem obecným soudům nadřazeným a jak již dříve uvedl ve své judikatuře, postup v občanském soudním řízení, zjišťování a hodnocení skutkového stavu, i výklad jiných než ústavních předpisů, jakož i jejich aplikace při řešení konkrétních případů, jsou záležitostmi obecných soudů. Z hlediska ústavněprávního může být posouzena pouze otázka, zda právní závěry obecných soudů nejsou v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními, dále otázka, zda právní názory obecných soudů jsou ústavně konformní, nebo zda naopak jejich uplatnění představuje zásah orgánu veřejné moci, kterým bylo porušeno některé z ústavně zaručených základních práv nebo svobod. Ústavní soud může dále posoudit, zda napadená rozhodnutí byla náležitě a srozumitelně odůvodněna a zda zjevně nejsou výsledkem libovůle ze strany soudu.

Ohledně hodnocení provedených důkazů obecnými soudy je potřebné připomenout, že Ústavní soud - vzhledem k výše podanému vymezení svého postavení vůči soudům obecným - není zásadně oprávněn do tohoto procesu před obecnými soudy zasahovat, a to i kdyby mohl mít za to, že přílehavější by bylo hodnocení jiné. Ústavnímu soudu nepřísluší přehodnocování důkazů provedených obecnými soudy či správními orgány, resp. posuzování skutkového stavu jako správně zjištěného, není-li ve věci shledán extrémní nesoulad, jenž by zakládal porušení ústavně zaručeného práva na řádný proces zakotveného v článku 36 Listiny.

Důvodem k zásahu Ústavního soudu je až stav, kdy soudy očividně a neodůvodněně vybočily ze zákonných standardů dokazování, nebo jestliže hodnocení důkazů a k tomu přijaté skutkové závěry jsou výrazem zjevného faktického omylu či logického excesu (vnitřního rozporu), případně jsou založeny na zcela neúplném (nedostatečném) dokazování [srov. např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. III. ÚS 84/94 (N 34/3 SbNU 257), sp. zn. III. ÚS 166/95 (N 79/4 SbNU 255), sp. zn. II. ÚS 182/02 (N 130/31 SbNU 165), sp. zn. II. ÚS 539/02 (N 131/37 SbNU 653), sp. zn. I. ÚS 585/04 (N 143/38 SbNU 117), dostupné též na <http://www.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná].

Ústavní soud zdůrazňuje, že důkazem je i znalecký posudek, který proto podléhá hodnocení dle § 120 a § 132 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a jeho závěry nemohou být soudem mechanicky přebírány (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 25 Cdo 4223/2009). Ústavní soud v nálezu sp. zn. I. ÚS 4457/12 (ve vztahu ke znaleckým posudkům v trestním řízení v oblasti hodnocení úkonů zdravotnické péče) uvedl, že

obecně lze konstatovat, že znalecký posudek je nepochybně významným druhem důkazních prostředků a v rámci dokazování v medicínských sporech mu přísluší významné místo. Nelze však pustit ze zřetele, že ze stěžejních zásad dokazování v právu moderního státu vyplývá požadavek kritického hodnocení všech důkazů, včetně znaleckého posudku. Znalecký posudek je nutno hodnotit stejně pečlivě, jako každý jiný důkaz; ani on a priori nepožívá větší důkazní síly a musí být podrobován všestranné prověrce nejen právní korektnosti, ale i věcné správnosti. Hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování jeho závěrů. Ponechávat bez povšimnutí věcnou správnost znaleckého posudku, bez dalšího důvěřovat závěrům znalce, by znamenalo ve svých důsledcích popřít zásadu volného hodnocení důkazů soudem podle svého vnitřního přesvědčení, privilegovat znalecký důkaz a přenášet odpovědnost za skutkovou (popř. i právní) správnost soudního rozhodování na znalce; takový postup nelze z ústavněprávních hledisek konstrukce soudní moci akceptovat již proto, že by eliminoval roli soudní moci a ve svém důsledku ochranu vůči státu při plnění jeho povinnosti chránit zdraví jedince.

V této souvislosti lze poukázat i na závěry judikatury Nejvyššího správního soudu, jak byly ve věci stěžovatelky rekapitulovány v prvním rozsudku Nejvyššího správního soudu. Podle těchto závěrů je posouzení zdravotního stavu a souvisejícího zbytkového pracovního potenciálu věcí odborně medicínskou, k níž nemá správní soud potřebné odborné znalosti, a proto se vždy obrací k osobám, které jimi disponují, aby se k těmto otázkám vyjádřily. Pro účely přezkumného řízení soudního ve věcech důchodového pojištění zdravotní stav a pracovní schopnost fyzických osob posuzuje Ministerstvo práce a sociálních věcí, které za tím účelem zřizuje jako své orgány posudkové komise, jak vyplývá z ust. § 4 odst. 2 zákona č. [582/1991](#) Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2004, č. j. 5 Ads 34/2003-82, publikovaný pod č. [526/2005](#) Sb. NSS). Posudek posudkové komise je tedy v přezkumném soudním řízení stěžejním důkazem, na nějž je správní soud při nedostatku odborné erudice odkázán, a proto je zapotřebí klást zvýšený důraz na jeho jednoznačnost, určitost, úplnost a přesvědčivost (první rozsudek Nejvyššího správního soudu).

Jak vyplývá z judikatury Nejvyššího správního soudu, požadavek úplnosti a přesvědčivosti kladený na tyto posudky spočívá v tom, aby se posudková komise vypořádala se všemi rozhodujícími skutečnostmi, především pak s těmi, které namítá účastník soudního řízení uplatňující nárok na důchod podmíněný dlouhodobým nepříznivým zdravotním stavem, jakož i v tom, zda podaný posudek obsahuje náležité odůvodnění posudkového závěru tak, aby byl tento závěr přesvědčivý pro soud, který nemá a ani nemůže mít odborné lékařské znalosti, na nichž posouzení invalidity (ať plné či částečné) závisí především (rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 6 Ads 132/2008).

Ze shora uvedeného vyplývá, že vychází-li správní soudy pouze z posudků posudkové komise, které jsou však nepřesvědčivé nebo neúplné, a jsou-li proto hodnocení důkazů a k tomu soudy přijaté skutkové závěry založeny na zcela neúplném (nedostatečném) dokazování, jde o stav, jenž zakládá porušení ústavně zaručeného práva na řádný proces zakotveného v článku 36 odst. 1 Listiny. K takovému případu v posuzované věci došlo, jak je uvedeno následovně.

V. Vlastní posouzení ústavní stížnosti

Po zvážení argumentace obsažené v ústavní stížnosti a vyjádření účastníka řízení, vedlejšího účastníka řízení a krajského soudu, jakož i obsahu napadeného rozhodnutí a vyžádaných spisů krajského soudu sp. zn. 18 Ad 17/2014 a České správy sociálního zabezpečení sp. zn. 705 128 4988 a předloženého spisu Nejvyššího správního soudu sp. zn. 7 Ads 172/2016, dospěl Ústavní soud k

závěru, že ústavní stížnost je důvodná, neboť v posuzovaném případě vznikají o úplnosti a přesvědčivosti posudků posudkové komise v Českých Budějovicích vážné pochybnosti, které lze shrnout následovně.

K opakované námitce stěžovatelky, že její invalidita existuje již od roku 2001, posudková komise v Českých Budějovicích v doplňujícím posudku ze dne 6. 10. 2015 setrvala na svém závěru, ke kterému dospěla již v posudku ze dne 30. 6. 2015, že stěžovatelka je invalidní až od 20. 1. 2011. Určení uvedeného data posudková komise odůvodnila tím, že až 18. 1. 2011 si její psychický stav vyžádal hospitalizaci, když právě v této době se její stav natolik zhoršil, že přestala být schopna výkonu práce. Posudková komise k uvedenému závěru dospěla na základě lékařské dokumentace, ze které zjistila, že v minulosti byla stěžovatelka vyšetřena psychologicky v roce 1978 a psychiatricky v roce 1981, se závěrem, že je schopna pracovního zařazení úměrnému jejím duševním schopnostem. Posudková komise dále zjistila, že dne 16. 8. 2010 podstoupila stěžovatelka psychologické ambulantní vyšetření, a dne 18. 11. 2010 psychiatrické vyšetření, u kterého je uvedeno, že jde o první psychiatrický kontakt, přičemž ani v jednom z případů není zmiňováno, že by byla stěžovatelka pracovně neschopna. Podle posudkové komise proto stěžovatelka přestala být schopna výkonu práce až ke dni 18. 1. 2011, kdy jí z hlediska jejího psychického stavu byla doporučena hospitalizace.

Ústavní soud k uvedenému závěru posudkové komise nejdříve upozorňuje, že vyjádření posudkové komise, k určení data vzniku invalidity třetího stupně stěžovatelky se ve své podstatě opírá zejména o datum psychiatrického vyšetření dne 18. 1. 2011, při němž byla stěžovatelce doporučena hospitalizace. Jak však konstatoval Nejvyšší správní soud ve svém prvním rozsudku, datum návštěvy u lékaře je nutno kvalifikovat jako datum nahodilé, které ještě nevypovídá o skutečném datu vzniku onemocnění majícího za následek vznik invalidity. Takto stanovené datum je totiž dáno tím, kdy došlo k vyhledání lékařské pomoci stěžovatelkou. K tomu Ústavní soud dodává, že uvedený nedostatek je prohlouben s ohledem na tvrzení stěžovatelky, že vyrůstala v rodině, která o ni neprojevovala zájem a z důvodu svého onemocnění nebyla schopna si zajistit odpovídající péči a teprve až její manžel, kterého poznala v roce 2010, jí v tomto směru pomohl.

K tomu navíc posudková komise v Českých Budějovicích - v části svého posudku ze dne 6. 10. 2015, týkající se určení data vzniku invalidity stěžovatelky z důvodu jejího duševního onemocnění - nijak nereaguje na námitky stěžovatelky, že pro duševní potíže byla již v roce 1998 hospitalizována v Léčebně dlouhodobě nemocných v Jablunkově a že již v této době jí byla podávána psychofarmaka. I přesto, že krajský soud výslovně po posudkové komisi zhodnocení této námitky žádal (list č. 99 spisu), jakékoliv vyjádření k uvedené námitce neobsahuje ani následný doplňující posudek ze dne 5. 4. 2016.

Pochybnosti ohledně určení vzniku invalidity stěžovatelky k datu 18. 1. 2011 vyvolává rovněž to, že podle posudkové komise v Českých Budějovicích se v té době stav stěžovatelky natolik zhoršil, že přestala být schopna výkonu práce, zatímco ve znaleckém posudku MUDr. Jarmily Martinů ze dne 31. 8. 2014, který krajský soud posudkové komisi v Českých Budějovicích zaslal dne 27. 5. 2015 (list č. 80 spisu Krajského soudu v Ostravě), je naopak konstatováno, že při ambulantní kontrole dne 18. 1. 2011 nebylo popsáno zhoršení psychického stavu.

Na přesvědčivosti závěrů posudků posudkové komise v Českých Budějovicích ohledně určení data vzniku stěžovatelčiny invalidity podstatně ubírá rovněž předchozí opakovaná a zásadní změna v posouzení a určení onemocnění, které má mít rozhodující dopad na invaliditu stěžovatelky, a tedy i na okamžik jejího vzniku. Stěžovatelka trpí současně několika onemocněními. Rozhodující příčinou jejího nepříznivého zdravotního stavu s dopadem na její invaliditu měly být nejprve podle posudkových lékařů asthma bronchiale a duševní onemocnění. Posléze tímto rozhodujícím onemocněním měla být podle posudkové komise v Ostravě psoriatická arthritida a následně podle

posudkové komise v Českých Budějovicích pouze její duševní onemocnění. Přitom závěr posudkové komise v Českých Budějovicích ohledně ostatních onemocnění stěžovatelky - tj. že psoriasis vulgaris s psoriatickou artritidou a astma bronchiale, jsou dlouhodobě stabilizované, a že chronický vertebrogenní algický syndrom, kyfoskoliosa, hypertenzní nemoc 2. stupně, inkontinence močová I.-II. stupně a steatosa jater výrazným způsobem neomezuje aktivní hybnost stěžovatelky a nemají podstatný vliv na její pracovní schopnost - pochybnosti o přesvědčivosti závěru, o rozhodujícím vlivu pouze jediného z více onemocnění stěžovatelky, s ohledem na uvedené okolnosti případu, dostatečným způsobem nerozptyluje.

S ohledem na shora uvedené jsou, podle názoru Ústavního soudu, posudky posudkové komise v Českých Budějovicích - ze kterých závěry druhého rozsudku krajského soudu vycházejí - nepřesvědčivé, pokud jde o určení vzniku invalidity stěžovatelky. Krajským soudem přijatý skutkový závěr o datu vzniku invalidity stěžovatelky je tak založen na nedostatečném dokazování, zakládajícím porušení ústavně zaručeného práva na řádný proces.

Napadený rozsudek Nejvyššího správního soudu je proto v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jestliže v něm Nejvyšší správní soud ve vztahu k druhému rozsudku krajského soudu dospívá k závěru, že krajský soud při určení data vzniku stěžovatelčiny invalidity postupoval správně, a že z úplného a přesvědčivého posouzení rozhodujícího zdravotního postižení v dlouhodobě nepříznivém zdravotním stavu stěžovatelky jednoznačně vyplývá, že stěžovatelka nebyla ke dni 16. 7. 2001 invalidní (bod 25. odůvodnění napadeného rozsudku Nejvyššího správního soudu).

VI. Závěr

Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadený rozsudek Nejvyššího správního soudu zrušil, neboť jím bylo zasaženo do práva stěžovatelky zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud byl přitom vázán petitum ústavní stížnosti, když stěžovatelka zrušení jiných rozhodnutí než rozsudku Nejvyššího správního soudu nepožadovala. Zrušením napadeného rozsudku Nejvyššího správního soudu se stěžovatelce otevírá možnost nového projednání věci před soudem.

Z hlediska ochrany ústavnosti tak v dalším řízení musí soudy dbát o to, aby jimi přijaté skutkové závěry byly založeny na dostatečném dokazování, a proto, je-li posouzení data vzniku invalidity stěžovatelky v posudcích posudkové komise opakovaně nedostatečné, v dalším řízení soudy provedou ke zjištění skutkového stavu i jiný důkaz, např. důkaz znaleckým posudkem.

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)
- [Odmítnutí dovolání](#)
- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)

- Svéprávnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Trestní odpovědnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Určitost sankcionované povinnosti
- Promlčení a ochrana spotřebitele